

Міжнародний гуманітарний університет
Інститут права, економіки та міжнародних відносин
Кафедра економіки і міжнародних економічних відносин

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ЕТИКА БІЗНЕСУ

РІВЕНЬ ВИЩОЇ ОСВІТИ	Другий (магістерський) рівень (назва рівня вищої освіти)
СТУПІНЬ ВИЩОЇ ОСВІТИ	магістр (назва ступеня вищої освіти)
СПЕЦІАЛЬНІСТЬ	076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність» (код та найменування спеціальності)
ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНА ПРОГРАМА	«Підприємництво, торгівля та біржова діяльність» (найменування освітньої програми)

Викладач	Зеркіна Оксана Олександрівна, к.е.н., доцент кафедри економіки і міжнародних економічних відносин
Контактний телефон	063-946-06-76
E-mail	Oksana_27@i.ua
Консультації	Очні консультації: в день проведення лекцій/практичних занять (за попередньою домовленістю).

I. Анотація до навчальної дисципліни

Найскладніші етичні проблеми в діловій культурі будь-якого народу виникають з усвідомленням моралі як сфери самостійного вибору. У процесі розвитку підприємництва утворюються етичні аспекти ділових відносин. Етика бізнесу регламентує те, як повинна діяти людина, формуючи моральні норми і принципи у ділових стосунках.

Вивчення дисципліни «Етика бізнесу» дає можливість студенту: розрізняти поняття формального та неформального спілкування та каналів розпізнавання людей; володіти основними методами мовної культури ділової розмови; здійснювати вибір

методичного інструментарію для підготовки виступу та його проведення; здійснювати вибір коректних невербальних засобів спілкування; вміти визначати важливість тих чи інших складових іміджу.

2. Стислий опис навчальної дисципліни

Предмет вивчення навчальної дисципліни «Етика бізнесу» визначається програмою курсу в межах змісту програми навчальної дисципліни.

Метою викладання навчальної дисципліни – є це сукупність етичних принципів і норм, якими повинна керуватися діяльність організацій і їх членів у сфері управління і підприємництва. Вона охоплює явища різних порядків: етичну оцінку як внутрішньої, так і зовнішньої політики організації в цілому; моральні принципи членів організації, тобто професійну мораль; моральний клімат в організації; зразки моральної поведінки; норми ділового етикету - ритуалізовані зовнішні норми поведінки. Вивчення дисципліни у формуванні у майбутніх фахівців програми підготовки магістрів умінь та моделювати діяльність компаній як етичних і соціально відповідальних суб'єктів, а, швидше, спробувати довести до їх свідомості можливі етичні наслідки управлінських рішень, що ухвалюються, допомогти їм оцінити моральні аспекти діяльності.

Завданнями вивчення дисципліни є:

- визначити основні шляхи і методи подальшого перетворення набутих знань у стійкі і міцні етичні переконання, необхідні для майбутньої професійної діяльності в царині підприємництва;

- виявити закономірності і окреслити правила етики ділових відносин з метою формування розвинутої культури підприємництва;

- підвищити компетентність в області етики діяльності організації;

- опанувати технікою управління етичними нормами між особових відносин у колективі.

набути соціальних навичок (soft-skills):

- здійснювати комунікацію на засадах студентоцентрованого підходу, ефективно пояснювати і презентувати навчальний матеріал, взаємодіяти в проєктній діяльності.

- проявляти автономність і відповідальність у розробленні навчально-методичного забезпечення дисциплін, в управлінні навчально-пізнавальною діяльністю студентів.

Пререквізити. Ефективність засвоєння змісту дисципліни «Етика бізнесу» значно підвищиться, якщо студент попередньо (за програмою бакалавра) опанував матеріалом таких дисциплін як: Педагогіка, Психологія, Менеджмент та ін.

Постреквізити. Знання та вміння студентів після освоєння змісту дисципліни «Етика бізнесу» будуть використовуватися у різних сферах діяльності фахівця.

Формат навчальної дисципліни - очний (offline): проведення лекцій, лабораторних робіт та консультацій для кращого розуміння. Під час сесії заочної форми навчання формат очний (offline / Facetoface), у міжсесійний період – дистанційний (online).

Blended Learning – викладання курсу передбачає поєднання традиційних форм аудиторного навчання з елементами електронного навчання, якому використовуються спеціальні інформаційні технології, такі як комп'ютерна графіка, аудіо та відео, інтерактивні елементи, онлайнконсультування і т.п.

Методи навчання:

Під час викладання курсу використовуються такі методи навчання: інформаційно-ілюстративний, метод проблемного викладу, спостереження і аналізу, метод бесіди,

методи інтерактивного навчання (ділові ігри, круглі столи тощо), case-метод, використання комп'ютерних технологій.

3. Зміст навчальної дисципліни

	Години	Кредити	Денна	Заочна
			2 семестр	3 семестр
Всього годин за навчальним планом, з них:	120	4	120	120
Аудиторні заняття, у т.ч.:				
лекції			12	8
лабораторні роботи				
практичні заняття			12	8
Самостійна робота, у т.ч.:			96	104
підготовка до аудиторних занять				
підготовка до контрольних заходів				
виконання реферату або проекту				
опрацювання розділів програми, які не викладаються на лекціях				
підготовка до екзамену/заліку				
Форма підсумкового контролю			залік	екзамен

4. Структура (тематичний план) дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин			
	усього	у тому числі		
		л	пр.	с.р.
Змістовий модуль 1.				
Тема 1. Етика бізнесу: предмет і специфіка, основні концепції.	18	2	2	14
Тема 2. Корпоративна культура і корпоративна етика.	18	2	2	14
Тема 3. Проблема мікро- та макроетики на сучасному етапі.	18	2	2	16
Разом за змістовим модулем 1	56	6	6	44
Змістовий модуль 2.				
Тема 4. Діловий етикет як особливий розділ етики бізнесу.	20	2	2	16
Тема 5. Етика та етикет у міжнародних ділових стосунках.	20	2	2	16
Тема 6. Адміністративна (службова) етика.	24	2	2	20
Разом за змістовим модулем 2	64	6	6	52
Усього годин	120	12	12	96

5. Лекційний курс

№ зан.	Тема занять	Кількість годин	
		денна	заочна
Змістовий модуль 1.			

1	Тема 1. Етика бізнесу: предмет і специфіка, основні концепції. 1. Становлення етики як наукової дисципліни. 2. Етика. 3. Природа і сутність етики. 4. Мораль і етика. 5. Мораль і моральність.	2	2
2	Тема 2. Корпоративна культура і корпоративна етика. 1. Мотивація і цінності людини. 2. Принципи корпоративної культури. 3. Види менеджменту і розвиток корпоративної культури. 4. Типологія корпоративної культури. 5. Організація і моральні стандарти. 6. Способи підвищення етичного рівня організації.	2	
3	Тема 3. Проблема мікроетики на сучасному етапі. 1. Проблема неправильних управлінських рішень. 2. Проблема службових викриттів. 3. Проблема вигідних зв'язків. 4. Проблема ставлення до грошей. 5. Корпоративна культура і корпоративна етика. Проблеми макроетики на сучасному етапі. 1. Проблема відносин між корпораціями. 2. Проблема відносин між державою і бізнесом. 3. Проблема відносин між корпораціями і споживачами. 4. Проблема відносин між корпорацією та інвесторами. 5. Проблема відносин між корпорацією і локальними співтовариствами. Проблема відносин між корпораціями і навколишнім середовищем.	2	2
Разом за модулем № 1		6	4
Змістовий модуль 2.			
6	Тема 4. Діловий етикет як особливий розділ етики бізнесу. 1. Поняття етикету. 2. Історія етикету. 3. Види етикету. 4. Сучасний діловий протокол та етикет. 5. Елементи мовного етикету в діловому листуванні. 6. Мова жестів та етикет під час бесіди та виступу.	2	
7	Тема 5. Етика та етикет у ділових стосунках. 1. Імідж ділової людини. 2. Модель поведінки. 3. Тактика спілкування. 4. Конфлікти в бізнесі та засоби їхнього подолання. 5. Етика рекламної діяльності. 6. Етика і соціальна відповідальність бізнесу. 7. Етичний кодекс бізнесу. 8. Види і функції етичних кодексів.	2	2
8	Тема 6. Адміністративна (службова) етика. 1. Співвідношення етики бізнесу та адміністративної етики. 2. Стилі керівництва: основні та проміжні. 3. Моральний кодекс керівника.	2	2
Разом за модулем № 2		6	4
Всього		12	8

6. Теми практичних занять

№ зан.	Тема занять	Кількість годин	
		денна	заочна
Змістовий модуль 1.			
1	Тема 1. Етика бізнесу: предмет і специфіка, основні концепції.	2	2
2	Тема 2. Корпоративна культура і корпоративна етика.	2	
3	Тема 3. Проблема мікроетики на сучасному етапі.		
4	Тема 4. Проблеми макроетики на сучасному етапі.		
5	Тема 5. Адміністративна (службова) етика.	2	2
	Разом за модулем 1	6	4
Змістовий модуль 2.			
6	Тема 6. Діловий етикет як особливий розділ етики бізнесу.		2
7	Тема 7. Етика та етикет у ділових стосунках.	2	
8	Тема 8. Особливості ділової етики.	2	
9	Тема 9. Етика у міжнародних стосунках.	2	2
	Разом за модулем № 2	6	4
	Всього	12	8

7. Самостійна робота

№ зан.	Вид роботи / назва теми	Кількість годин	
		денна	заочна
1	Підготовка до аудиторних занять	10	10
2	Підготовка до контрольних заходів	4	4
3	Виконання розрахункової роботи (реферату/проєкту): <i>Розрахунок та проєктування підірної стінки</i>	6	10
4	Опрацювання розділів програми, які не викладаються на лекціях		
	Етика. Природа і сутність етики. Проблеми обґрунтування в етиці. Мораль і етика. Мораль і моральність. Структура загальної етики. Описова етика, нормативна етика і мета етики. Професійна і прикладна етика: специфіка та взаємозв'язок. Професійна етика: походження, поняття, види. Професійна і універсальна етика: загальне та окреме. Етика бізнесу: специфіка предмету і структура. Етапи становлення етики бізнесу.	16	20
	Наукові концепції етики бізнесу. Проблеми макроетики. Проблеми мікроетики. Корпоративна культура і корпоративна етика. Світовий рівень (гіпернорми). Універсальні принципи етики бізнесу.		
	Макрорівень. Загальні принципи етики міжнародного бізнесу. Мікрорівень: принципи етики бізнесу у відносинах між: організацією і споживачами продукції; організацією з власниками; організацією і персоналом; організацією і конкурентами. Відмітні особливості ділової етики Заходу. Ділові культури країн Сходу. Етика бізнесу в	14	20

	Україні. Етика менеджменту: поняття і основні характеристики. Становленні етики менеджменту як нормативної системи: соціальні і моральні аспекти управління у філософській, етичній і соціальній думці. Основні морально-етичні вимоги до сучасного ефективного менеджера. Етичні аспекти ухвалення менеджерських рішень Етика відносин у системі "керівник — підлеглий". Стилі і методи керівництва. Правила конструктивної критики. Псевдокритика. Поняття етичного менеджменту: принцип людяно центрizmu в управлінні.		
	Етичні механізми ділового спілкування. Етичні норми і етичні імперативи ділового спілкування. Етичні еталони і зразки поведінки при спілкуванні «зверху – вгору». Етика ділового спілкування «знизу-вгору». Етика ділового спілкування «по горизонталі» Корпоративна етика: сутність та характерні ознаки. Зміст і характер моральних проблем в організації. Комп'ютерна етика в бізнесі. Етичні принципи в діяльності співробітника фірми. Особливості адміністративної етики. Стилі керівництва: основні та проміжні. Моральний кодекс керівника. Морально-етична модель господарювання цивілізації Сходу. Західно-християнська модель господарювання. Морально-етична модель господарювання в Україні.	16	20
	Ділова культура в міжнародному бізнесі. Організація ділових контактів із закордонними партнерами: протокол та міжнародний етикет. Особливості взаємовідносин з представниками різних ділових культур. Відмітні особливості ділової етики Заходу. Ділові культури країн Сходу. Етика бізнесу в Україні.	14	
	Вплив національних і релігійних особливостей середовища господарювання на модель управління. Етика бізнесу та етикет: загальне та відміне. Правила поведінки з точки зору етики бізнесу і ділового етикету. Основні елементи ділового етикету: вітання; представлення; звернення; субординація; візитні картки; ділові подарунки і сувеніри; етикет у культурі зовнішності: одяг для чоловіків; одяг для жінок; аксесуари; салоновий одяг. Мовний етикет. Поняття мовного етикету. Уміння слухати як частина ділового етикету. Особливості дистантного спілкування. Ділове листування. Імідж ділової людини. Модель поведінки. Тактика спілкування. Конфлікти в бізнесі та засоби їхнього подолання. Етика рекламної діяльності. Етика і соціальна відповідальність бізнесу. Етичний кодекс бізнесу. Види і функції етичних кодексів.	16	20
5	Підготовка до екзамену		
	Всього	96	104

8. Система оцінювання та вимоги

Загальна система оцінювання курсу	Участь в роботі впродовж семестру – 50% від загальної оцінки. Екзамен: 50% від загальної оцінки. Екзамен усний згідно з переліком питань.
Вимоги до письмової роботи	Усі письмові роботи повинні бути написані самостійно, plagiat заборонений. Обсяг письмових робіт – до 500 слів. Оцінюється якість та оригінальність наведених аргументів. Письмові роботи повинні подаватись вчасно. У випадку

	невчасного подання письмової роботи оцінка знижується – віднімається 5 балів за день прострочення.
Семинарські заняття	Попередня підготовка до розгляду питань, активна участь під час обговорення, обов'язкове виконання усіх письмових завдань у зошиті (конспект).
Умови допуску до підсумкового контролю	Обов'язкова присутність на лекційних заняттях. У разі пропуску 1/3 лекційних занять студент не допускається до підсумкового контролю. Активність виробдовж семестру, відвідування або відпрацювання усіх семінарських занять. Відпрацювання семінарських занять здійснюється протягом двох тижнів з моменту пропуску заняття або отримання незадовільної оцінки на занятті. На семінарських заняттях обов'язково мати зошит з виконаними завданнями.

Види контролю: поточний, підсумковий.

Методи контролю: спостереження за навчальною діяльністю студентів, усне опитування, письмовий контроль, тестовий контроль. Форма контролю: залік.

Контроль знань і умінь студентів (поточний і підсумковий) з дисципліни «Етика бізнесу» здійснюється згідно з кредитно-модульною системою організації навчального процесу. Рейтинг студента із засвоєння дисципліни визначається за 100 бальною шкалою. Він складається з рейтингу з навчальної роботи, для оцінювання якої призначається 50 балів, і рейтингу з атестації (екзамен) – 50 балів.

Критерії оцінювання. Еквівалент оцінки в балах для кожної окремої теми може бути різний, загальну суму балів за тему визначено в навчально-методичній карті. Розподіл балів між видами занять (лекції, практичні заняття, самостійна робота) можливий шляхом спільного прийняття рішення викладача і студентів на першому занятті. Рівень знань оцінюється:

«відмінно» – студент дає вичерпні, обгрунтовані, теоретично і практично правильні відповіді не менш ніж на 90% запитань, рішення задач та виконання вправ є правильними, демонструє знання матеріалу підручників, посібників, інструкцій, проводить узагальнення і висновки, акуратно оформлює завдання, був присутній на лекціях, має конспект лекцій чи реферати з основних тем курсу, проявляє активність і творчість у виконанні групових завдань;

«добре» – коли студент володіє знаннями матеріалу, але допускає незначні помилки у формуванні термінів, категорій і розрахунків, проте за допомогою викладача швидко орієнтується і знаходить правильні відповіді, був присутній на лекціях, має конспект лекцій чи реферати з основних тем курсу, проявляє активність у виконанні групових завдань;

«задовільно» – коли студент дає правильну відповідь не менше ніж на 60% питань, або на всі запитання дає недостатньо обгрунтовані, невичерпні відповіді, допускає грубі помилки, які виправляє за допомогою викладача. При цьому враховується наявність конспекту за темою завдань та самостійність, участь у виконанні групових завдань;

«незадовільно з можливістю повторного складання» – коли студент дає правильну відповідь не менше ніж на 35% питань, або на всі запитання дає необгрунтовані, невичерпні відповіді, допускає грубі помилки, має неповний конспект лекцій, індиферентно або негативно проявляє себе у виконанні групових завдань.

Підсумкова (загальна оцінка) курсу навчальної дисципліни. Є сумою рейтингових оцінок (балів), одержаних за окремі оцінювані форми навчальної діяльності: поточне та підсумкове тестування рівня засвоєння теоретичного матеріалу під час аудиторних занять та самостійної роботи (модульний контроль); оцінка (бали) за виконання практичних індивідуальних завдань. Підсумкова оцінка виставляється після повного вивчення навчальної дисципліни, яка виводиться як сума проміжних оцінок за змістові модулі.

Остаточна оцінка рівня знань складатиметься з рейтингу з навчальної роботи, для оцінювання якої призначається 50 балів, і рейтингу з атестації (екзамен) – 50 балів.

9. Технічне й програмне забезпечення /обладнання

У період сесії бажано мати мобільний пристрій (телефон) для оперативної комунікації з адміністрацією, методистом та викладачами з приводу проведення занять та консультацій. У міжсесійний період комп'ютерну техніку (з виходом у глобальну мережу) та оргтехніку для комунікації з адміністрацією, методистом, викладачами та підготовки (друку) рефератів і самостійних робіт.

10. Політика дисципліни

При організації освітнього процесу в Інституті права, економіки та міжнародних відносин МГУ студенти, викладачі, методисти та адміністрація діють відповідно до: Положення про самостійну роботу студентів; Положення про організацію освітнього процесу; Положення про порядок переведення, відрухування та поновлення студентів; Положення про практику студентів; Положення про рейтингову систему оцінювання знань; Положення про академічну доброчесність; Положення про екзамени та заліки; Положення про підготовку і захист магістерської роботи; Положення про укладання та контроль за виконанням договору про надання освітніх послуг; Положення про внутрішнє забезпечення якості освіти.

Письмові роботи

Очікується, що студенти виконують декілька видів письмових робіт (есе, вирішення кейсів, підготовка презентацій). У випадку якщо студент не отримав протягом семестру необхідну кількість балів для допуску до заліку, студент може написати додаткову письмову роботу (есе) за темою яка буде погоджена з викладачем.

Академічна доброчесність

Очікується, що роботи студентів будуть їх оригінальними дослідженнями чи міркуваннями. Відсутність посилань на використані джерела, фабрикування джерел, списування, втручання в роботу інших студентів становлять, але не обмежують, приклади можливої академічної недоброчесності. Виявлення ознак академічної недоброчесності в письмовій роботі студента є підставою для її незарахування викладачем, незалежно від масштабів плагіату чи обману.

Відвідання занять

Відвідання занять є важливою складовою навчання. Очікується, що всі студенти відвідають усі лекції і практичні заняття курсу. Студенти мають інформувати викладача про неможливість відвідати заняття. Допускається 1 пропуск з поважних причин, який не впливатиме на систему оцінювання. Пропущені лекції або практичні заняття зараховуються шляхом опрацювання студентом лекцій або практичних занять (конспектування, розв'язування задач, підготовка реферату, тощо) із наступним їх захистом.

Література

Уся література, яку студенти не зможуть знайти самостійно, буде надана викладачем виключно в освітніх цілях без права її передачі третім особам. Студенти заохочуються до використання також й іншої літератури та джерел, яких немає серед рекомендованих.

11. Рекомендована література

Основна література

1. Герасимчук А.А., Тимошенко О.І., Шашкевич Я. «Етика й етикет сучасного бізнесу – запорука економічної безпеки підприємств»: Навч. посібник / За заг. ред. З.І. Тимошенко. – К. Вид-во Європ. ун-ту, 2017. – 285 с.
2. Ділове спілкування. за ред. О.З. Лебедева-Гудей, навч. пос., К: «Академвидав», 2014.
3. Грищенко Т. Етика ділових відносин: навчальний посібник: Центр навчальної літератури, 2018. - 344с.
4. Етика менеджмента: Навчальний посібник/А.К.Семенов, Е.Л.Маслова - :Видавничо-торгова корпорація «Дашков і К», 2019. - 270с.
5. Статінова Н.П., Радченко С.Г. Етика бізнесу: Навч. посіб. - К.: КНТЕУ, 2011.- 280 с.
6. Тимошенко Н.Л. «Корпоративна культура: діловий етикет»: Навч. посіб. – К.: Знання, 2006. – 391 с.
7. Питер Пост. Деловой этикет: Эксмо: 2016.-384с.

Допоміжна література

1. Корпоративна культура: Навч. посібник / Підзаг. ред. Г.Л. Хаца. – К.: Центр навчальної літератури, 2003 . – 403 с.
2. Кеидохов О. - Корпоративна культура як складова інтелектуального потенціалу підприємства.// Менеджер. – Вісник Дон ДАУ.- 2003.- №2.- С.23-27.
3. Палеха Ю. І. Етика ділових відносин. Навчальний посібник /Ю.І.Палеха - К.: Кондор, 2009 - 356с.
4. Педько А. Основи підприємництва і бізнес культури: Навчальний посібник: Центр навчальної літератури, 2019. - 168с.
5. Радченко С.Г. Етика бізнесу. Практикум Навчальний посібник;. -Видавництво: Київський національний торговельно-економічний університет, 2009. – 192 с.
6. Резніченко В.І., Михню І.Л. Довідник-практикум офіційного, дипломатичного, ділового протоколу та етикету. - К.: УНВЦ «Рідна мова», 2013.-4769 с.
7. Соловьев Э. Современный этикет и деловой протокол. - 3-е изд. - М.: Ось, 2000. - 208 с.
8. Статінова Н. П. Етика бізнесу: навч. посібник / Н. П. Статінова, С. Г. Радченко, – К.: КНТЕУ, 2001. – 280 с.
9. Шавкун І.Г. Методологічні проблеми концепції етичної компанії в бізнесі // Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії: Зб. наук. пр. - Вип. –39 Запоріжжя: ЗДІА, 2009. – С. 44-55.
10. Тимошенко Н.Л. «Корпоративна культура: діловий етикет»: Навч. посіб. – К.: Знання, 2006. – 391 с.
11. Шавкун І.Г. Ефективна команда як інструмент етичного менеджменту // Збірник наукових праць «Гілея» (науковий вісник) №26, 2009. – С.341-348
12. Етика менеджмента: Учебное пособие / А.К.Семенов, Е.Л.Маслова. -М.: Проспект, 2006. - 183с.
13. Шавкун І.Г. Філософія менеджменту. Монографія. - Запоріжжя: «ТандемАртСтудия», 2007. – 261 с.
14. Шавкун І. Г. Ділова комунікація: сутність та типологізація // Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії: Зб. наук.пр. - Вип. – 38 Запоріжжя: ЗДІА, 2009. – С. 67-75.

15. Хаст Г.Л. Корпоративна культура: Навч. посібник. - К.: Центр навчальної літератури, 2003. - 403 с.

Інформаційні ресурси в Інтернеті

<http://ethicscenter.ru/info/res.html>

<http://studentam.net/content/category/1/106/116/>

<http://soc.lib.ru/>

<http://www.i-u.ru/biblio/default.aspx?group=0>

<http://biz-katalog.info/content/view/219/88/>

<http://www.ethicsinbusiness.ru/?section=1>

<http://www.bsconsulting.kiev.ua/library/default.htm>

Періодичні видання України з проблем бізнесу:

www.banker.com.ua – Банківські новини

www.business.ua – журнал "Бизнес"

www.expert.ua – журнал "Експерт-Україна"

www.dsnews.com.ua – газета "Деловая Столиця"

www.kommersant.ua – газета "Коммерсант-Україна"

www.companion.ua – журнал "Компаньон"

www.kontrakty.com.ua – газета "Контракты"

65www.investgazeta.net – "Українська інвестиційна газета"

www.korrespondent.net – Українська мережа новин "Korrespondent.net"

Гарант освітньої програми

зав. кафедри економіки і міжнародних економічних відносин

д.е.н., професор

Головченко О.М.